

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

DE BRIZMILAH

Een monoloog

door

Eli Asser

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2005
Nr.2389

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste TWEE tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

Toneelfonds J. Janssens bvba
Te Boelaerlei 107
2140 Borgerhout Antwerpen
rechten@toneelfonds.be

Bij aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een formulier "aanvraag tot opvoering". Op dit formulier moet men plaats en datum(s) van opvoering invullen; het moet minstens vier weken voor de opvoering(en) naar Toneelfonds J. Janssens bvba worden gestuurd. Enige tijd voor de opvoeringen ontvangt u dan van hen de factuur voor te betalen auteurs- en/of vertaalrechten

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.

TARIEFCODE A3

BELANGRIJKE OPMERKING !

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk *DE BRIZMILAH* op te voeren moet de naam van auteur *ELI ASSER* vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen.

De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

Wettelijk depot D/1997/220/32

ISBN 90-385-0515-9

© 1997 Toneelfonds J. Janssens/Eli Asser

www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONALIA

RALPH ZWANENBURG (73) staat bij de Burgerlijke Stand ingeschreven als **RAPHAEL**, door zijn ouders werd hij **FOLIE** genoemd, in zijn onderduiktijd heette hij **PETER** en na de oorlog werd het **RALPH**.

Hij en zijn vrouw **MIRJAM** zijn beiden geboren in 1917.

Ze zijn in 1939 getrouwd.

Mirjam is in 1984 overleden.

Op 2 oktober 1957 werd hun enige zoon geboren, **SYLVAIN**, zo genoemd naar Ralph's jongste, in de oorlog omgekomen broer.

Sylvain is op weg naar een topmanager-functie in de farmaceutische industrie.

In 1987 is hij getrouwd met **ESTHER MEIR**, die in 1965 in Jeruzalem werd geboren als dochter van **EPHRAIM** en **ELSE MEIR**.

En nú aan het bevallen is van haar eerste baby.

SIMON ZWANENBURG - Ralph's vader - woonde en werkte als kleermaker aan de Amstel, naast Carré.

Zijn vrouw **ROZA** schonk hem 3 zonen, **REMY**, **RALPH** en **SYLVAIN** (in volgorde van leeftijd).

Simon, Roza, Rémy en Sylvain zijn in de kampen omgekomen, evenals vrijwel alle verdere familieleden, ooms, tantes, neven en nichten, zowel van de kant van Ralph als die van Mirjam.

RALPH is in 1948 een boekenantiquariaat begonnen in hartje Amsterdam, staat nog steeds zelf in de zaak en woont erboven. Koestert sinds kort een subtiele relatie met **JANNIE VINK**, een 62-jarige niet-joodse weduwe, die hij nog kent uit de tijd dat hij - eerst alleen, later samen met Mirjan - bij vrienden van haar ouders zat ondergedoken.

SCENE 1. INT. BOEKENANTIQUARIAAT - OCHTEND

RALPH ZIT TE LEZEN IN EEN BOEK, DAT VOOR HEM OP TAFEL LIGT.
NA ENKELE OGENBLIKKEN SCHUIFT HIJ HET BOEK VERMOEID VAN ZICH AF, KIJKT
OP, VERONTSCHULDIGT ZICH BIJ DE TOESCHOUWER.

RALPH: Ik probeer te lezen. Lukt me niet. De eerste regel,
ik kom niet verder.

HIJ TREKT HET BOEK WEER NAAR ZICH TOE. LEEST VOOR:

"Ik zat in de hoogste klas van het gymnasium in
Kiev, toen ik een telegram kreeg met de mededeling
dat mijn vader op ons landgoed Gorodistsje bij Bela
Tserkov op sterven lag."

HIJ KLAPT HET BOEK DICHT. ZIJN TOON WORDT CYNISCH.

Ik heb nooit de mededeling gekregen, dat mijn vader
op sterven lag. Wat zou ik gedaan hebben? "Uw vader
gaat dood in Sobibor. Overkomst dringend gewenst."
Ik was nog gegaan ook. Denk ik.

ZIJN BLIK DWAALT WEG NAAR EEN ONBESTEMD PUNT IN DE RUIMTE.

Mirjam, wat zou ik gedaan hebben?

HIJ PRAAT MET ZIJN OVERLEDEN VROUW ALSOF ZE ER NOG IS, ERGENS OM HEM
HEEN. LUISTERT GLIMLACHEND. KNIKT INSTEMMEND. EN VERVOLGT ZIJN GESPREK
MET DE KIJKER.

Zij zou me hebben tegengehouden, zegt ze.

DE TELEFOON GAAT.

HIJ SCHRIKT, KAN NIET BIJ HET TOESTEL, HIJST ZICH ZO SNEL ALS HIJ KAN
OVEREIND EN GRIST GESPANNEN DE HOORN VAN DE HAAK.

Ralph Zwanenburg.

ZIJN GEZICHT KLAART OP.

Jannie, daar was je al! Goedemorgen. Lief dat je belt.

(.....)

Nee. Nog steeds niks. Het laatste bericht is van anderhalf uur geleden: ze is rustig, ze drinkt een kopje koffie en of ik asjeblieft niet meer wil bellen. Nee, ik heb niets te vertellen. Haar moeder bepaalt dat, ons aller Elsa. God, wat heb ik de neiging om een sigaret op te steken! Wat zeg je?

(.....)

Nee, natuurlijk niet! Geintje! Maar ik móet nu ophangen, schat, anders ben ik in gesprek. Ik bel jou, zodra ik wat weet.

(.....)

Jij ook, prettige dag. Rij voorzichtig. Dag Jannie.

LEGT DE HOORN OP DE HAAK. KIJKT VERTEDERD NAAR HET TOESTEL.

Tja. Dàt heeft nou wat je noemt "ècht zo moeten zijn".

HIJ STEEKT ZIJN HANDEN IN ZIJN ZAKKEN, LOOPT HEEN EN WEER, VOOR ZOVER DE RUIMTE HET TOELAAT.

Ik ben... drie maanden geleden... gestopt met roken. Een week daarna moet ik naar Maastricht, naar een klant. Op een dinsdag. Maandag belt die man mij op: kunt u donderdag? Woensdagavond hoor ik over de radio het bericht: "het verkeer dient rekening te houden met gladheid en dichte mist". Ik denk: "Ralph, wees verstandig. Ga met de trein." Ik pak de trein van half acht. Maar. Nog nooit gebeurd, absoluut niets voor mij: ik vergeet de wekker te zetten. Word om tien voor half acht wakker. En mis m'n trein. Ik vlieg m'n bed uit, geen ontbijt, taxi, nog net op tijd voor de volgende van twee over half negen. Die heeft zich nog niet in beweging gezet of tegenover mij steekt iemand een sigaret op. Mijn merk! Ik neem voor het eerst van mijn leven de beslissing: "Ralph. Een niet-rook coupé!" Ik pak m'n krantje, m'n koffertje, neem de hele handel mee, vind vele, vele wagons verderop eindelijk een plekje... wil op m'n dooie gemak gaan zitten... "Peter!" Héé! Dag Jannie!"

GRINNIKT.

Ik heette Peter in de oorlog.
Ik was net zo blond als zij.
Waterstof-peroxyde.
Nu zijn we alletwee grijs.

HIJ STRIJKT DOOR ZIJN HAAR, KIJKT IN EEN VERWEERD WANDSPIEGELTJE.

Maar... Als dus die klant in Maastricht niet had afgebeld voor de dinsdag... en àls het die donderdag mooi, droog, helder weer was geweest... en àls ik niet toevallig een week daarvóór had

besloten om te stoppen met roken... en wèl de
wekker had gezet... Nee, het hééft zo moeten zijn.

ER IS EEN KLANT BINNENGEKOMEN, DIE IETS ZOEKT IN DE BOEKENREKKEN.
RALPH GAAT ERHEEN.

Kan ik u helpen?

SCENE 2. INT. BOEKENANTIQUARIAAT - EIND VAN DE OCHTEND

HET LOOPT TEGEN DE MIDDAG.

RALPH IS AAN HET SCHARRELEN IN EEN ANDER GEDEELTE VAN DE ZAAK EN GAAT VERDER MET ZIJN VERHAAL.

RALPH: Eergistermiddag om deze tijd is het begonnen.
Telefoon. Sylvain.
"Pa! Het komt er aan!"
"Blijf rustig, jongen, blijf rustig, heeft ze pijn?"
"Steken. Elsa is bij haar. Volgens mij is het een kwestie van minuten!"
Elsa is de moeder van Esther, mijn schoondochter.
Elsa is met ik weet niet wat allemaal bij zich aan medicamenten speciaal uit Israel komen overvliegen, vandaag op de kop af vier weken geleden. En Elsa kent maar één stelregel:

HIJ IMITEERT ELSA'S DUITSE ACCENT

"Kein ouwe mannen bei het Krahbett van mein Tochter!"
Ik heb gisteren zelfs zitten bladeren in de brieven, die Mirjam van me bewaard heeft uit de oorlog. Als ze die ooit hadden gevonden, waren we er alletwee niet meer geweest.
Ik kom een brief tegen... Aan Coby! Dat was Mirjam.
"Lieve Cobietje."

HIJ LAAT DE VERGEELDE BRIEF ZIEN.

Er staat geen datum boven, maar het moet geweest zijn half november '44. Of Coby maar zo vlug mogelijk naar ons toe wil komen, want we moeten er een gezellige kerst van maken, schrijf ik, Coby, we rekenen op je, doe je best.

Een gezellige kerst, in het jaar des Heren 1944.
Dat vind ik gisteren terug, bij het opruimen van de
ouwe troep!

Ik zat toen ondergedoken in het huis van vrienden
van Jannie haar ouders. Jannie's broer, Herbert,
had mij daar ondergebracht en kwam elke week de
bonkaarten rondbrengen. Mirjam zat ergens niet zo
ver uit de buurt, wáár mocht ik niet weten, mochten
we van elkáár niet weten, maar Jannie zorgde voor
de verbinding.

Ik schreef brieven, ik hou van je, kom naar me toe,
kusje, kusje... en Jannie bestelde ze, in het
diepste geheim, want Herbert mocht het niet
weten... bij Mirjam. Of Coby.

Mirjam en ik waren 26.

Jannie... 17.

Ik heb die Herbert nu pas weer ontmoet, bij Jannie
thuis.

"Dag Herbert."

"Dag Peter."

Dat blijft zo, daar zal hij wel nooit meer aan
wennen.

"Weet je," zegt Herbert, "dat we jou ooit nog es
een keer bijna hebben doodgeschoten?"

"Mij doodgeschoten? Waarom?"

"Omdat je de zaak in gevaar bracht! Je hield je
nergens aan, liep door het dorp te banjeren als een
stadsjongetje met vakantie, man, je was zo brutaal
als de beul!"

Ik had zèlfs de gotspe, zegt Herbert, om op de brug
bij het gemeentehuis Joodse liedjes te zingen, die
ik geleerd had in m'n zionistentijd van voor de
oorlog en waar we de horra bij dansten op het
Amstelveld.

HIJ ZINGT:

"Hawa nerannenh
Hawa nerannenh
Hawa hawa nerannenh!"

In het holst van de oorlog! Keihard. Dat de mensen hun ramen opendeden om te vragen of het niet wat zachter kon!

"Wie heeft mij die horen zingen?"

"Ik," zei Herbert.

Er is nooit iets gebeurd tussen Jannie en mij, nooit. We waren jong, we vonden mekaar aardig, we dolden met mekaar.

Ik herinner me wel iets... met de Engelse radio... een gat in de hooiberg... dat we er met z'n tweetjes uitkwamen met een vuurrooie kop...

En we sponnen. Wol. Jannie zorgde voor de schapevachten en de verkoop, ik deed het spinnen en het twijnen. Ik was daar uitzonderlijk goed in, zoon van een jiddische kleermaker, iets van huis zal ik toch wel hebben meegekregen.

VAAG MAKEN ZIJN HANDEN EEN SPINNENDE BEWEGING.

Later, kerstmis '44, is Mirjam er inderdaad bij gekomen. Die bewerkte het materiaal nog ééns zo vakkundig als ik, met haar lange slanke vingers, geen oneffenheidje glipte er doorheen, niet het kleinste knoopje of vetknobbeltje, nee, het resultaat moest zijn de móóiste fabriekskwaliteit, maar dan met de hand! We leefden er goed van, dat kon je rustig aan Jannie overlaten. Die kwam thuis met tassen vol vlees, vet, eieren, roomboter... en in 1948 hebben ze mijn galblaas moeten weghalen: te vet gegeten in de hongerwinter, ha-ha!

DE TELEFOON GAAT.

O god!

IN ZIJN HAAST OM BIJ HET TOESTEL TE KOMEN, LOOPT HIJ EEN HELE STAPEL
BOEKEN ONDERSTEBOVEN.

FOETEREND RUKT HIJ DE HOORN VAN DE HAAK.

Ralph Zwanenburg.

MAAR HET IS NIET WAT HIJ VERWACHTTE.
EEN MEVROUW WIL WETEN OF ZE OOK BOEKEN AAN HEM KWIJLT KAN.
HIJ ZET ZIJN GEZICHT OP BUSINESS EN ZIJN STEM OP SJIEK.

Jazeker, mevrouw. Wij kopen ook in.